

sinde Dünder Bey'den "melikü'l-ümerâ" unvanı ile bahsedilmektedir. Dünder Bey, Anadolu Selçuklu sultanlarının sayfiye yeri olarak kullandıkları Eğridir'de de imar faaliyetlerinde bulunmuş 701 (1301-1302) yılında burada bir medrese yaptırarak ilmi hayatın gelişmesine çalışmıştır. Bugün de bütün azametiyle ayakta duran ve Dünder Bey Medresesi adıyla anılan yapının 701 (1301-1302) tarihli kitabesinde bânisinden "melikü'l-ümerâ"dan sonra "ispehsâlâr" unvanı ile söz edilmesi dikkati çekmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Aksarâyî, *Müsâmeretü'l-aḥbâr*, s. 311-312, 322-325, 326-327; *Géographie d'Aboulféda* (nşr. M. Reinaud — De Slaine), Paris 1840, s. 378-379, 381; İbn Fazlullah el-Ömerî, *Mesâlik* (Taeschner), s. 29, 31, 39, 51-52; Kalkaşendî, *Şubḥu'l-aşâ*, V, 341, 345-346, 348, 363; *Düvel-i İslâmiyye*, s. 287, 289-290; Uzunçarşılı, *Kitabeler II*, İstanbul 1929, s. 59, 171, 228-230, 240-242; a.m.f., *Anadolu Beylikleri*, s. 62-63, 65, 67, 229; a.m.f., *Medhal*, s. 144; a.m.f., *Osmanlı Tarihi*, I, 49-50, 52, 114; a.m.f., "Emir Çoban Soldoz ve Demirtaş", *TTK Belleten*, XXXI/124 (1967), s. 603, 609, 625-628; a.m.f., "Hamîd-oğulları", *İA*, V/1, s. 189-190; X. de Planhol, *De la plaine pamphylienne aux lacs pisidiens: nomadism et vie paysanne*, Paris 1958, s. 91, 147; B. Fleming, *Landschaftsgeschichte von pamphylien, pisidien und lykien im spatmittelalter*, Wiesbaden 1964, s. 67, 69, 74-75; Cl. Cahen, *Osmanlılar'dan Önce Anadolu'da Türkler* (trc. Yıldız Moran), İstanbul 1984, s. 294-295; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, İstanbul 1984, s. 639, 647; Erdoğan Merçil, *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*, Ankara 1991, s. 173; Sait Kofçoğlu, *Hamîd Oğulları Beyliği* (doktora tezi, 1993), İÜ Ed.Fak., tür.yer.; Mehmed Ârif, "Anadolu Tarihinden: Hamîd Oğulları", *TOEM*, III/15 (1328-30), s. 942-944; Ali, "Teke Emâreti", *TTEM*, XIV/2 (1924), s. 79; A. Zeki Velidi Togan, "Moğollar Devrinde Anadolu'nun İktisadî vaziyeti", *THİTM*, I (1931), s. 22-24; Bahriye Üçok, "Hamitoğulları Beyliği", *AÜİFD*, IV/1-2 (1955), s. 75-77; Faruk Sümer, "Anadolu'da Moğollar", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, I, İstanbul 1970, s. 86-88; Şahabettin Tekindağ, "Teke-Eli ve Teke-Oğulları", *TED*, sy. 7-8 (1977), s. 63-64, 68.

SAİT KOFOĞLU

FELLÂS

(الفلاس)

Ebû Hafs Amr b. Alî b. Bahr el-Fellâs el-Bâhilî es-Sayrafi (ö. 249/864)

Muhaddis ve müfessir.

160'lı (777) yıllarda Basra'da doğdu. Bazı kaynaklarda Sekkâ lakabıyla da anıldığı zikredilmekteyse de bu lakabın dedesi muhaddis Bahr b. Kenîz'e ait oldu-

ğu belirtilmektedir. Fellâs küçük yaşta hadis tahsiline başladı. Hammâd b. Zeyd'in derslerine bir süre devam ettikten sonra Süfyân b. Uyeyne, Vekî b. Cer-râh, Yahyâ b. Saîd el-Kattân, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Abdurrahman b. Mehdî gibi muhaddislerden hadis rivayet etti. 216 (831), 224 (838-39) ve 236 (850-51) yıllarında hadis tahsili için İsfahan'a gitti. Kendisinden başta *Kütüb-i Sitte* müellifleri olmak üzere Züheyr b. Harb, Ebû Zür'a er-Râzî, Ebû Hâtim er-Râzî, İbn Ebû'd-Dünyâ, Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cerîr et-Taberî gibi meşhur âlimler ve hocası Affân b. Müslim rivayette bulundular.

Nesâî, Kādî Hüseyin b. İsmâil el-Mehâmîlî, İbn Hibbân ve Dârekutnî Fellâs'ın güvenilir bir hadis hâfızı olduğunu belirtmekte, Basralı hadis hâfızı İbn Mükrem de Basra'da Ali b. Medîni dışında Fellâs gibi bir âlimin yetişmediğini söylemektedir. Hatta bir defasında Yahyâ b. Saîd el-Kattân hadis rivayet ederken yanılmış, ertesi gün bu durum kendisine hatırlatıldığı zaman, İbnü'l-Medîni gibi âlimlerin de bulunduğuy toplantıda, hatta yapınca kendisini uyarmadığı için Fellâs'a sitem etmiştir.

Fellâs güçlü bir hâfızaya sahip olduğundan rivayet ettiği hadisleri çok defa ezberden naklelerdi. Ebû Zür'a er-Râzî Fellâs'ı hâfıza gücü bakımından İbnü'l-Medîni ve Şâzekûnî ile aynı seviyede tutmuş, Basra'da onlar kadar güçlü hâfızaya sahip başka hiç kimseyi görmediğini söylemiştir. Ebû Hâtim er-Râzî ile Halife b. Hayyât Fellâs'ı Ali b. Medîni'den daha üstün ve daha güvenilir saymışlardır. Ali b. Medîni ise Fellâs'ı Yezîd b. Zürey'den hadis rivayet ettiği için tenkit etmiş, Buhârî de onun bu tenkidini dikkate almış olmalı ki Fellâs'ın Yezîd b. Zürey'den naklettiği hadislere *el-Câmi'u's-şâhîh*'inde yer vermemiştir. Ancak âlimlerin çoğu, akraların birbiri hakkındaki tenkitlerine itibar edilmeyeceğini söyleyerek İbnü'l-Medîni'nin Fellâs hakkında yaptığı tenkitleri dikkate almamışlardır.

Gittiği memleketlerde ilim meclisleri kurarak hadis rivayet eden Fellâs'ın bu meclislerine pek çok muhaddis devam etmiştir. Ömrünün sonlarında devrin halifesiyle görüşmek üzere Bağdat'a gittiğinde de kalabalık öğrenci gruplarına hadis rivayet etmiş, ailesinin yanına dönmemesi için kendisine dua etmelerini istemiş, ancak Basra'ya ulaşmadan 25

Zilkade 249'da (9 Ocak 864) Askerimükrem'de vefat etmiştir.

Fellâs'ın rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de ve diğer hadis kitaplarında yer almıştır. Buhârî'nin *el-Câmi'u's-şâhîh*'inde kırk yedi, Müslim'in *el-Câmi'u's-şâhîh*'inde iki rivayeti bulunan Fellâs ayrıca hadis ve tefsirle ilgili kitaplar yazmakla beraber bu eserler günümüze ulaşmamıştır. Kaynaklarda onun, Ali b. İsmâil b. Hammâd tarafından kendisinden rivayet edilen *Tefsîrü'l-Kur'ân* ile *Müsned*, *el-İlel* ve *et-Târîh* adlı kitaplarından da söz edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, *et-Târîhu's-şâgîr*, II, 388; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, VI, 249; İbn Hibbân, *eş-Şikâat*, VIII, 487; Kelâbâzî, *Ricâlü Şâhîhi'l-Buhârî*, II, 546; İbn Mencüye, *Ricâlü Şâhîhi Müslim*, II, 73-74; Hatîb, *Târîhu Bağdad*, XII, 207-212; İbnü'l-Esir, *el-Lübâb*, II, 122; Zehebî, *el-İber*, I, 357-358; a.m.f., *A'lâmü'n-nübelâ*, XI, 470-472; a.m.f., *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 487-488; İbn Hacer, *Hedyü's-sârî* (Hatîb), s. 453; a.m.f., *Tehzîbü't-Tehzîb*, VIII, 80-82; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (Lecne), II, 19-20; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 120; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethul-lah), V, 82; Nüveyhiz, *Mu'cemü'l-müfessirîn*, I, 405.

SELMAN BAŞARAN

FELS

(الفليس)

İslâmiyet'in ilk devirlerinden itibaren basılan bakır veya bronz sikke.

Latince *follis* kelimesinin Arapçalaşmış şekli olan *fels* "akçe, para, mangır" anlamına gelir. Çoğulu *fülûs* olup ağırlık ve büyüklükleri hesaba katılmaksızın bütün bakır ve bronz sikkeler hakkında kul-

İmparator II. Konstans tipinde Dimasık'ta basılmış bakır fels (İstanbul Arkeoloji Müzesi, Teşhir. nr. 7)

İmparator
II. Konstans
tipinde
Humus'ta
basılmış
bakır fels
(İstanbul
Arkeoloji
Müzesi,
Teğbir, nr. 8)

lanılır. Halk dilinde kırmızı renkte olduğu için bakır sikkelere "fülüs-i ahmer" denilir.

Bizans para sisteminde bakır sikkeler için kullanılan follis kelimesi İmparator I. Anastasios'un (491-518) "meskûkât nizamnamesi"nde geçer. Arka yüzünde değerini belirten işaretlerin bulunduğu Bizans follisleri ilk dönemlerde 30 gr. ağırlığında idi. Fakat zamanla ağırlıkları hızlı bir şekilde azalmaya başladı. Müslümanların Suriye'yi fethi sırasında 6 gr. kadar gelen Bizans bakır sikkeleri VII. yüzyıldan itibaren tamamıyla bozuldu. Müslüman Araplar fetihden sonra bu bakır sikkeleri kullanmadılar. Ancak Bizans topraklarında yaygın olarak buldukları para sistemini taklit ettiler. Emevîler devrinde ve Abbâsîler'in ilk dönemine kadar Bizans modeline uygun bakır sikkeler basıldı. En eski İslâm bakır sikkesi (fels) 638 yılında Dimaşk'ta basılmıştır. Hz. Ömer Dimaşk'ta basılan felslere "câyiz", Humus'ta basılanlara "tayyib", ölçüsünün tam olduğunu göstermek için de "vâfi" kelimesini ilâve ettirmiştir.

Abdûlmelik b. Mervân'ın para sisteminde gerçekleştirdiği reformdan önce darbedilen bakır sikkelerde çoğunlukla Bizans, bazan da Sâsânî stili taklit edilmişti. Abdûlmelik'in yaptığı yenilikler gümüş ve altın sikkelerden sonra bakır sikkelere de uygulandı. Belirli bir ölçü esas alınarak basılan ilk bakır sikkeler 87 (706) tarihlidir. Çeşitli yerlerde basılan felslerin ağırlıkları, boyutları ve ön ve arka yüzlerindeki yazılar sabit değildi.

Bizans bakır para sistemi merkezin kontrolünde basılırken İslâm devletle-

rinde bakır paranın emisyonu çoğaltılarak merkezin etkisi azaltılmıştır. Bizans'ta sınırlı olan darphâne sayısı Abbâsîler döneminde seksen üçe ulaşmıştı. Felsler Araplar tarafından mutlak şekilde değerli bir sikke olarak değil ancak kesirleri tamamlamak için ufaklık para şeklinde telakki edilmiştir. Fels darbı hükümdarlık hukukundan sayılmadığı için mahallî makamlar bu konuda tamamen serbest bırakılmıştır. Bundan dolayı farklı ağırlık ve ebatlarda felsler basılmış, dinar ve dirhem aksine felsin tedavülü sadece basıldıkları bölgelerle sınırlı kalmıştır.

III. (IX.) yüzyılın ilk yarısında bakır sikkeler kesintiye uğradı. İran'da en son 210'da (825), Buhara ve Semerkant darphânelerinde ise IX. yüzyılın sonunda ve X. yüzyıl boyunca bakır sikkeler basıldığı tesbit edilmiştir. Bakır sikkeler XIII. yüzyıldan itibaren tekrar yaygın bir şekilde basılmaya başlandı.

Makrîzî'ye göre Mısır'da fels 625'e (1228) kadar küçük metallerin alım satımı için kullanılırken bu tarihten sonra resmî para statüsünü kazanmıştır. Eyyübî Hükümdarı el-Melikü'l-Kâmil (1218-1238), fülüsün Kahire ve Fustat'ta da basılmasını emredince bakır sikkelerin tedavülü biraz daha yaygınlaştı. Ancak fülüsün ucuz metalden olması, altın ve gümüş sikkelere oranla daha kolay basıl-

ması kalpazanların işine yaradı. Kalpazanlar ayrıca kurşun gibi daha ucuz metali de ekleyerek fülüsün değerini iyice düşürdüler. Bu yüzden devlet başlangıçta vergi ödemelerinde kabul ettiği bakır sikkeleri daha sonra reddetti. 630'da (1233) düşük değerdeki felsler bir para krizine sebep olunca el-Melikü'l-Kâmil bu sikkelerin tedavülünden kaldırılmasını emretti. 635'te (1237-38) tamamen terk edilen fülüsün daha sonra düşük değerle basılması da Mısır'da bir başka para krizine sebep oldu. Halk bu sikkeleri ticarî işlemlerinde kullanmayınca ilk defa değerleri belli olan sikkeler basılmaya başlandı. Mısır'da bundan sonra da bakır sikkeler basımı devam etti.

Günümüze ulaşan örnekleri dikkate alınırsa XIV. yüzyılda İran'da çok sayıda bakır sikkelerin tedavülde olduğu anlaşılır. Bu yüzyılın sonlarına doğru bakır sikkeler üzerinde hükümdarların ismi nâdiren zikredildi. Daha çok yüzlerinde çiçek resmi ve geometrik şekillerin yanında dinî ibareler yer aldı. XV ve XVI. yüzyıllarda Doğu Horasan ve Mâverâünehir bölgelerinde bakır sikkeler gümüş sikkeleri kullanım dışı bırakacak kadar çoğaldı. Osmanlılar'da bakır sikkelerin ilk defa Orhan Gazi tarafından basıldığı kaydedilmekle beraber meskûkâtçılar mevcut en eski bakır sikkelerin I. Murad'a ait olduğunu söylemektedir (bk. MANGIR).

Ba'lebek'te ve Taberiye'de darbedilen taklit felslerle milâdî 670 yılına doğru basılan halife tasvirli fels (Longuet, *Introduction à la numismatique byzantine*, London 1961, şekil 325, 326, 327)

XVIII ve XIX. yüzyıllarda İran'daki mahallî hânedanlar fels kullandılar. Bugün Irak ve Ürdün'de küçük paralara fils denirken Mısır ve Fas'ta genel olarak para için fülûs tabiri kullanılır.

BİBLİYOGRAFYA :

Makrîzî, *el-Hıtağ*, I, 108; a.mlf., *Kitâb'ü'n-Nüküdi'l-kadmeti'l-İslâmiyye* (nşr. A. el-Kermelî, *Resâ'î fi'n-nüküdi'l-'Arabîyye ve'l-İslâmiyye ve 'ilmi'n-nümmiyyât* içinde), Kahire 1987, s. 74-75; P. Sabatier, *Description générale des monnaies byzantines*, Paris 1862; H. Souvaire, *Matériaux pour servir à l'histoire de la numismatique et de la métrologie musulmane*, Paris 1882, s. 118; S. Lane-Poole, *Catalogue of Arabic Glass Weights in the British Museum*, London 1891; Artuk, *İslâmî Sikkeler Kataloğu*, I, s. XXXVIII; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, VII, 503; Hassanein Rabie, *The Financial System of Egypt*, New York 1972, s. 181, 182-183; J. L. Bacharach, "Monetary Movements in Medieval Egypt", *Precious Metals in the Later Medieval and Early Modern Worlds* (ed. J. F. Richards), Durham 1983, s. 165, 169, 171; İbrâhim Harekât, *el-Mağrib 'abre't-târîh*, Dârülbeyzâ 1405/1985, III, 436-437; Hassân Ali Halâk, *Ta'ribü'n-nüküd ve'd-devâvîn fi'l-'aşri'l-Emevî*, Beyrut 1986, s. 16-18; Ali Muhyiddin Ali el-Karadâğî, *Kâ'idetü'l-mişli ve'l-kuyemî fi'l-fıkhî'l-İslâmî*, Kahire 1413/1993, s. 154-157; Seyyid Abdülazîz Sâlim, *Dirâsât fi târîhi'l-'Arab: Târîhu'd-devletî'l-'Arabîyye*, İskenderiye, ts., s. 256; E. V. Zambaur, "Fels", *IA*, IV, 539; A. L. Udovitch, "Fals", *El?* (İng.), II, 768-769; M. Bates, "Arab-Sasanian Coins", *Elr.*, II, 227.

İBRAHİM ARTUK

FELSEFE

(الفلسفة)

Varlık, bilgi ve değerler alanıyla ilgili problemleri akılcı, tenkitçi yöntemlerle inceleyen ve temellendiren sistemli fikrî faaliyetler bütünü.

Grekçe "sevgi" anlamına gelen *fila* ile "hikmet" anlamına gelen *sofiadan* oluşan ve "hikmet sevgisi" demek olan *filasofia* kelimesi Arapça'ya *felsefe* şeklinde geçmiştir. Milâttan önce VII. yüzyıla kadar, varlığın ilkeleri üzerinde düşünen ve varlık hakkında genel bir teori ortaya koyanlara "hakîm" anlamında *sofos* (bilge) denmekte iken, anlatıldığına göre ilk defa Pisagor insana *sofos* denemeyeceğini, çünkü gerçekte *sofosun* Allah olduğunu ileri sürmüş, insanın ise ancak *fila-sofos* olacağını söylemiştir. O dönemden sonra varlığı daha derinden kavrayıp tutarlı bir şekilde yorumlayanlara *filasofos* (hikmetli seven) denmiş ve bu kelime Arapça'ya *feylesüf* (çoğulu *felâsife*) olarak geçmiştir. Tarihte

bu unvanla anılan ilk düşünürün ise Thales olduğu bilinmektedir.

Spekülatif bir ilim olan felsefeyi her filozof kendi eğilimleri ve dünya görüşü doğrultusunda yorumladığı için ortaya pek çok tarif çıkmıştır. Bununla birlikte felsefenin "bir dünya görüşü ve varlık hakkında genel bir teori" olduğu şeklindeki tarif yaygınlık kazanmıştır. VIII. yüzyıldan itibaren İslâm toplumu Grekçe ve Süryânîce'den yapılan tercümele kanalıyla felsefe ile tanışmış, ilk İslâm filozofu olan Kindî (ö. 252/866) felsefenin altı ayrı tarifini vermiştir. 1. Felsefe hikmet sevgisidir. 2. İnsanın gücü yettiği ölçüde yüce Allah'ın fiillerine benzemesidir. 3. Ölümü istemektir. 4. Sanatların sanatı ve hikmetlerin hikmetidir. 5. İnsanın kendini bilmesidir. 6. İnsanın gücü ölçüsünde ebedî ve küllî olan varlıkların hakikatini, mahiyet ve sebeplerini bilmesidir (*Felsefî Risaleler*, s. 66-68). Bu tariflerden ilki felsefe kelimesinin etimolojisine dayanmaktadır; iki, üç ve altıncı tarifler Eflâtun'a, dördüncüsü Aristo'ya, beşincisi ise Sokrat'a aittir. Ayrıca Aristo'nun, "Felsefe varlık olarak varlığın bilgisidir" şeklindeki ontolojik tarifleriyle Eflâtun'un, "Felsefe insanın gücü yettiği ölçüde Allah'a benzemesidir" diyerek ona teolojik muhteva kazandıran tarifi de İslâmî literatürde geniş ölçüde yer almıştır (Ebû Bekir 'er-Râzî, s. 108; Fârâbî, *Risâle fîmâ yenbağî*, s. 62; İhvân-ı Safâ, I, 297, 427, 428; II, 10, 450; III, 30, 143, 355, 371).

Menşei. Felsefenin ilk defa nerede ortaya çıktığı, hangi problemler üzerinde yoğunlaştığı ve ilk temsilcilerinin kimler olduğu gibi hususlar felsefe tarihçilerinin öteden beri tartıştığı konulardır. Ancak felsefenin Batı Anadolu'daki eski bir İyonya şehri olan Milet'te doğduğu, daha sonra Yunanistan'a geçerek orada geliştiği anlaşılmaktadır. Öte yandan dinî ve mistik karakter taşıyan Doğu hikmet ve düşüncesinin önceliği kabul edilmekle birlikte insan aklının araştırmacı, irdeleyici ve sistemleştirici özelliğinin ürünü olan felsefe Grek menşelidir. Ne var ki bazı İslâm düşünürleri ve kültür tarihi niteliğindeki bir kısım eserler felsefenin ilâhî kaynaktan geldiğini ve nebavî hikmetin bir yansıması ve yorumundan ibaret olduğunu savunmuşlardır. Buna göre Kur'ân-ı Kerîm'de kendisine hikmet verildiği bildirilen Lokman Hz. Dâvûd zamanında Şam bölgesinde yaşamış, Yunanlı bir filozof olan Empedok-

les ondan hikmet okumuş, daha sonra ülkesine dönünce varlığın menşei ile ilgili olarak ilk bakışta âhiret hayatını inkâr gibi görünen felsefî doktrinini kurmuştur. Yine bir başka Yunanlı olan Pisagor Mısır'da geometri tahsil etmiş, Hz. Süleyman'ın öğrencileri Mısır'a gidince onlardan fizik ve metafizik üzerine dersler almıştır. Bu üç ilmi Yunanistan'a taşıyan Pisagor kendi çabasıyla müzik ilmini de kurmuş ve bütün bunları peygamberlik kandilinden faydalanarak geliştirdiğini söylemiştir (bk. Ebû'l-Hasan el-Âmirî, s. 70; Ebû Süleymân es-Sicistânî, s. 5). Diğer bazı kaynaklar ise felsefeyi Hermetik kültürün bir ürünü olarak gösterir ve bu konuda üç ayrı Hermes'ten söz ederler. Bunlardan ilki tufandan önce Yukarı Mısır'da yaşayan ve İbrânî literatüründe adı Hanuh olarak geçen Hermes'tir ki bunun gerçekte Hz. İdrîs olduğu iddia edilir. İkincisi tufandan sonra Bâbil'de yaşayan, Pisagor'un öğrencisi olan, ülkesinde tıp ve felsefeyi yeniden kuran Kaldeli Hermes'tir. Üçüncüsü ise tufandan sonra Mısır'da yaşayan ve kendisine birçok eser isnat edilen gezgin bir filozoftur (Şehristânî, I, 45; İbnü'l-Kiftî, s. 1-7, 346-350; İbn Ebû Usaybia, s. 12, 18, 31-32; Muhammed b. Mahmûd eş-Şehrezûrî, s. 60-62). Şüphesiz tarihî gerçeklerle bir ilgisi bulunmayan ve Helenistik dünyanın mirası olan bu Hermes kültü, İslâm toplumunda daha çok Batını ve İsrâkî çevrelerde ilgi uyandırmıştır (Şehâbeddin es-Sühreverdî, I, 111-113). Bunun başta gelen sebeplerinden biri, Helenistik dönemde halk için yazılmış eserlerin Arapça'ya çevrilerek buradaki hurafe ile karışık fikirlerin İslâm kültür dünyasına yansımış olmasıdır. Ayrıca bu durum, "Hakikat tektir, taaddüt etmez" diyerek varlıkta tek gerçek bulunduğunu savunan monist telakkinin tabii bir sonucu veya felsefeyi İslâm toplumuna sempatik gösterme arzusunun bir ifadesi olarak yorumlanabilir. Nitekim İbnü'n-Nedîm'in naklettiği bir anekdot bu hususu doğrular mahiyettedir. Rivayete göre Halife Me'mûn rüyasında gördüğü Aristo'ya, "İyi (hüsn) nedir?" diye sorar; Aristo, "Akla göre iyi olandır" der. "Sonra hangisidir?" deyince, "Şeriatla göre 'iyi olandır' cevabını verir. 'Daha sonra hangisidir?' sorusunu da, 'Halaka göre iyi olandır' şeklinde cevaplandırır (*el-Fihrist*, s. 339).

Şüphesiz bu menkıbenin amacı, İslâm'da hukukun kaynağı olarak kabul edilen